

Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ «ΘΘΕΛΛΟΥ»

Ἡ χθεανὴ ἑσπερίς εἰς τὰ «Ὀλύμπια», ὅπου ἐπαίχθη ὁ «Ὁθέλλος» μὲ Ἑλληνας ἠθοποιούς καὶ ἐνεφανίσθη διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἢ πρωταγωνίστρια τοῦ ἔθνικου θεάτρου τῆς Τουρκίας, ὑπῆρξε κατὰ πολὺν περισσότερον ἀπὸ μιὰ καλλιτεχνικὴ παράστασις. Τὸ ἔργον, ἢ παράστασις, ἢ διδασκαλία ἦταν δευτερεῖον ζήτημα. Χωρὶς νὰ ὑποτιμῶ τὴν θεατικὴν ἐμφάνισιν, τὴν λεπτὴν τέχνην, τὴν χάριν τῆς Ὀθωμανίδος καλλιτέχνιδος ἢ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν καὶ εὐσυνείδητην ἐργασίαν τοῦ Γαβρηλίδου, τοῦ Μυράτ, τοῦ Πλούτη καὶ τῶν ἄλλων καλλιτεχνῶν ποὺ ἔλαβαν μέρος, πρέπει νὰ ἀμολογήσω, ὅτι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παραστάσεως πρωταγωνιστὴς ἦταν τὸ γεγονός, ποὺ πανηγυρίζον αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὴν καρδιά τοὺς δύο λαοί. Ἐπρόκειτο περὶ μιᾶς ὥραιας ἑλληνοτουρκικῆς ἐορτῆς. Ἐμπερὶ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Σαϊξπηρ ἦταν τὸ ἔργο τῶν Βενιζέλου—Ἰσμέτ, ποὺ ἐκάλυπτε τὸ ἄλλο, τὸ ἀπλῶς ἕνα ἐπεισόδιον—βεβαίως ἕνα ὥραϊον ἐπεισόδιον.

Ὁ νοῦς τοῦ κόσμου γύρω ἀπὸ τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐστριφογύριζε καὶ χθὲς τὸ βράδν ὅπως καὶ ὄλες τις στιγμὲς ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ οἱ ἐπίσημοι ἔβησαν ἐπάτησαν τὸ ἑλληνικὸν χῶμα. Κάθε φράσις, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ σχετισθῆ μὲ ὅτι ὁ κόσμος εἶχε στὸ νοῦ του—καὶ στὴν καρδίαν του—ἔδιναν εὐκαίρια εἰς τὸ κοινὸν νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν χαρὰ του, τὸν ἐνθουσιασμό του. Ὅταν στὴν β' πράξιν ἡ Μπεντιὰ χανοὺμ λέγει τουρκιστί: «Ἄμποτε ἢ χαρὰ ποὺ μᾶς ἐνάνει νὰ εἶνε παντοτεινὴ» καὶ ὁ Ὁθέλλος βάζοντας τὸ χεῖρ στὴν καρδίαν του ἀνακραῖζει «Ἀμήν», ὁ κόσμος δὲν ἔβλεπε τοὺς ἥρωας τοῦ Σαϊξπηρ, δὲν ἦταν ἡ Δυσσαίμονα καὶ ὁ Ὁθέλλος ποὺ μιλοῦσαν. Οἱ δύο σαιξπηρικοὶ ἥρωες μετετράπησαν στὴν φαντασίαν τοῦ κοινοῦ εἰς δύο σύμβολα—τὴν Τουρκία καὶ τὴν Ἑλλάδα. Ραγδαίως, παρατεταμένα, εὐκρινῆ χειροκροτήματα ἐπέστεψαν ἐπεσφράγισαν τὴν εὐχὴν ἐκείνην. Δὲν ἦταν μόνον ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους Τούρκους δημοσιογράφους, διότι ἦσαν πολλὰ καὶ γρήγορα μετεδόθησαν σ' ὅλην τὴν αἴθουσα. Μαζὶ μ' αὐτοὺς ἔξοψασαν καὶ οἱ παρευρισκόμενοι πρόσφυγες.

Ἄλλο ἐπίσης χαρακτηριστικὸ σημεῖον εἶναι ὅταν ἄφην μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ κ. Βενιζέλου ἠκούσθη πῶς ἔρχεται ὁ Ἰσμέτ πασᾶς. Ὅλος ὁ κόσμος ἄνδρες καὶ γυναῖκες ὄρθιοι, γυρισμένοι πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐξώστου χειροκροτοῦσαν μὲ τὴν καρδίαν τους, ἐπερίμεναν νὰ ἰδοῦν τὸν ἄλλον ἀπὸ τοὺς πρωταγωνιστὰς τοῦ μεγάλου, τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου.

Τὸ θέατρον εἶχε διακοσμηθῆ ἑξωτερικῶς καὶ ἐσωτερικῶς μὲ ἑλληνικὰς καὶ τουρκικὰς σημαίας. Τὸ ταμιεῖον εἶχε πολιορκηθῆ ἀπὸ ἑνωρίς. Ὅταν ἤρχισεν ἢ παράστασις τὸ θέατρον ἦτο γεμάτον. Ἦταν δύσκολον νὰ προχωρήσῃ κανεὶς νὰ βρῆ τὴ θέσιν του, διότι ὅλος ὁ χώρος μετὰ τὴν τελευταίαν σειρὰς καὶ θύρας τῆς ἐξόδου ἦταν κατεληγμένος ἀσφυκτικῶς ἀπὸ θεατὰς ὄρθιους, ἰδίᾳ δημοσιογράφους καὶ καλλιτέχνας. Εἰς τὴν πλατείαν ἔβλεπε κανεὶς τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰξὺ τῶν πρώτων προσήλθε καὶ ἐκάθη-

σεν εἰς ἕνα θεωρεῖον ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Μερκούρης μετὰ τοῦ υἱοῦ του κ. Γ. Μερκούρη καὶ τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου κ. Παρασκευοπούλου. Δὲν ἦταν τὸ κοινὸν ποὺ βλέπει κανεὶς στὶς πρεμιέρες. Ἡ παρουσία τῶν Τούρκων δημοσιογράφων καὶ τῶν ἀθλητῶν καθὼς καὶ προσφύγων ἐξίδε μίαν ἀσυνήθη ποικιλίαν εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ κοινοῦ. Καὶ στὴν πλατείαν καὶ εἰς τὸ ἀμφιθέατρον ἦκουγε κανεὶς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τουρκικά. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἦταν ἡ ἴδια ποικιλία μὲ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὀθωμανίδος καλλιτέχνιδος. Ἑλληνοτουρκικὸν ἀκροατήριον, ἑλληνοτουρκικὸς θίασος, ἑλληνοτουρκικαὶ σημαῖαι. Δύο κόσμοι ἐνωμένοι μέσα σὲ μίαν ἀτμόσφαιρα φιλίας, ἐγκαρδιότητος, ἀδελφωσύνης. Πῶς ἦταν δυνατόν ἢ εὐχὴ τῆς Ὀθωμανίδος καλλιτέχνιδος νὰ μὴν ἠλεκτροίσῃ, νὰ μὴ ἀναφλέξῃ τὸ κοινὸν μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα ἐκείνην; Πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ σκιστοῦν κάθε τόσο οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖνοι, ν' ἀντιδράσουν, νὰ δώσουν μιὰ διέξοδο, νὰ ξελαφρωθοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰ ποὺ τοὺς πλημμύριζε;

Ἡ εἰσόδος τῆς Μπεντιὰ χανοὺμ ἐξαερίσθη πανηγυρικῶς. Ἐπαίξε μὲ πολλὴν τέχνην καὶ χάριν, μολοντί αὐτὸ ἐφαίνεται καθαρά, δὲν τῆς ἐδόθη ἢ εὐκαίρια νὰ δεῖξῃ τὸ ταλέντον της. Ὅποιος τὴν ἐγνώρισε στὴ ζωὴ ἔχανε κατὰ σπουδαῖον. Τὸ γέλιο της. «Γέλασε λιγάκι Μπεντιὰ», θὰ τοῦ ῥχόταν νὰ τῆς φωνάζῃ. Γιατὶ τὸ γέλιο της, ποῦχει τὴν λάμψιν καὶ τὴν δροσιά λουλουδιοῦ, δὲν ὑπῆρχε χθὲς.

—Ἀλλὰ βλέπετε, μοῦ λέει κάποιος, ἀφήνει ὁ Γαβρηλίδης ποὺ ἤθελε νὰ παίξῃ τὸν «Ὁθέλλο»;

Κάποιος ἄλλος μάλιστα παρετήρησεν ὅτι ἔπρεπε κυρίως ν' ἀκούσωμε τὴν Μπεντιὰ. Ἦταν φιλοξενουμένη. Γιατὶ τὴν περιώρισαν, τὴν φυλάκισαν μέσα στὸ ὄρολο ἐκεῖνο; Βέβαια ὑπῆρχον στιγμαί, στὸ τέλος, ποὺ ἡ τέχνη μιᾶς ἀληθινῆς ἠθοποιοῦ φαίνεται. Ἡ Μπεντιὰ στὴς σκηνὲς αὐτὲς ἦταν ἀληθινὴ καλλιτέχνις. Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ἢ Μπεντιὰ ποὺ εἶδα προχθὲς ὅταν ἔλαβε τὸ γράμμα ἀπὸ τὸ γυῖο της καὶ ἔξοψασε σὲ θύελλα χαρᾶς, γέλιων, ποὺ εἶνε ἢ εὐθυμῆ Μπεντιὰ ποὺ θὰ γέμισε τὴ σκηνὴ μὲ τὴ λάμψιν τῆς χαρᾶς της; Κρίμα ὅτι δὲν θὰ τὴν ἰδοῦμε σ' ἕνα μεγαλύτερον ὄρολο.

Ἡ παράστασις διεξήχθη καλὰ. Ὁ Γαβρηλίδης ἦταν μεγαλοπρεπῆς ἐμφάνισις Ὁθέλλου. Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Μυράτ, ὁ κ. Πλούτης καὶ οἱ ἄλλοι ἐκράτησαν τοὺς ὀρόλους τῶν σ' ἕνα ἐπίπεδο ἀξιοπροεπέ.

Τὶ νὰ ζητήσῃ κανεὶς ἄλλωστε; Δὲν εἶνε ἡ περίστασις νὰ πῆ γιὰ τὴν μετάφρασιν, ἰσχνὴ καὶ ἀνάμικτὴ ἀπόδοσις ἐνὸς ἔργου τόσο ρωμάλεου, τόσο γεμάτου ἀπὸ τὴ φωτιὰ τοῦ πάθους, μετάφρασις ποὺ ἦταν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πρωτότυπον ὅτι ἕνα παιδάκι, τὸ ὁποῖον φορεῖ τὴ μεγάλη, βαρεῖα ἀρματοσιά ἐνὸς τρομεροῦ πολεμιστοῦ. Οὔτε νὰ πῆ κανεὶς γιὰ τὸ κόψιμον τοῦ ἔργου. Καὶ ὅσο ἔμεινε φαίνεται ὅτι ἦταν πολὺ. Ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Γαβρηλίδης ποὺ φοβόταν μὴν καθυστερήσῃ τὸ ἔργο καὶ περάσωμε καὶ τὴν δευτέραν μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἔβαλε τόσην ταχύτητα σὲ πολλὰ μέρη τῆς ἀπαγγελίας του ὥστε οἱ στίχοι δὲν ἀκούονταν.

Σὲ μιὰ στιγμὴ ἢ Μπεντιὰ ἔκαμε ἕνα θελκτικὸν λάθος—καὶ ἐκούσιον νὰ ἦταν δὲν χάνει τὴν χάριν του—ὁμοῦ καθὼς ἀκούει τῆς φωνῆς τοῦ Ὁθέλλου καὶ λέγει ἑλληνιστί: «Τί εἶνε; Τί τρέχει;» Ἡ ἑλληνικὴ ἐκεῖνες λέξεις σὲ

στόμα τῆς ἦσαν μιὰ ἐκπληξις γιὰ τὸ κοινὸν, ποὺ τῆς ὑπεδέχθη μὲ χειροκροτήματα.

Κατὰ τὰς ἐνδεκάμισον προσήλθεν ὁ κ. πρωθυπουργὸς μετὰ τῆς κ. Βενιζέλου καὶ τῆς λαίδης Κρόσφηλδ γενόμενος ἀντικείμενον ἐνθουσιωδῶν ἐκδηλώσεων ἐκ μέρους τοῦ πλήθους.

Ἐπίσης προσήλθε ὁ Ἐνὶς βέης μετὰ τῆς πρεσβείας τῆς Τουρκίας, τὸν ὁποῖον ὑπεδέχθη τὸ κοινὸν μὲ ζωηρὰ χειροκροτήματα, οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Ἰασωνίδης, Ἀργυρόπουλος, ὁ κ. πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ ἡ κ. Σοφοῦλη, ὁ δήμαρχος Θεσσαλονίκης κ. Βαμβακάς, πολλοὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας Ἀγκύρας καὶ ἄλλοι.

Ἡ Μπεντιὰ χανοὺμ καὶ οἱ Ἑλληνες καλλιτέχνη ἐπανειλημμένως ἐκλήθησαν ἐπὶ σκηνῆς, πολλαὶ δὲ ἀνθοδέσμαι προσεφέρθησαν εἰς τὴν Ὀθωμανίδα καλλιτέχνιδα, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ὠραιότατὴ ἐκ μέρους τῆς κ. Ἐλενας Βενιζέλου. Ἄλλαι ἀνθοδέσμαι ἦσαν ἐκ μέρους τῆς τουρκικῆς πρεσβείας, τῶν Ἑλλήνων ἠθοποιῶν καὶ ἕνα καλλιτεχνικώτατον κἀνιστρον ἐκ μέρους τῆς καλλιτέχνιδος δίδος Ἐλένης Παπαδάκη.

Κατὰ τὰ διαλείματα τὸ καμαρίνι τῆς Μπεντιὰ εἶχε κατακλυσθῆ ὑπὸ κόσμου, ὁ ὁποῖος τὴν συνέχαιρε θερμότατα ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἐπίσημοι.

Ἡ παράστασις θὰ ἐπαναληφθῆ μὲ λαϊκὰς τιμὰς. Τὴν δευτέραν φορὰν ἢ Μπεντιὰ θὰ παίξῃ ἑλληνιστί.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι ὁ Γαβρηλίδης καὶ οἱ λοιποὶ καλλιτέχνη ἐδωσαν, χωρὶς νὰ τοὺς βοηθήσῃ κανεὶς, οὔτε ἐκπῶσιν φόρον δὲν ἔτυχον, μίαν ὠραιότατην ἑλληνοτουρκικὴν ἐορτήν, διὰ τὴν ὁποίαν εἶνε ἀξιοὶ τῶν θερμοτέρων ἐπαίνων καὶ συγχαρητηρίων. Ἄς ἐπιστώμεν, ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσῃ, ὑλικῶς ἐννοοῦμεν, τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας κατὰ τὴν δευτέραν παράστασιν.

Ἀθηναϊκὰ Νέα 5 Ὀκτωβρίου 1931.

Δ. ΔΕΒΑΡΗΣ